

ОДИН ДЕНЬ З ЖИТТЯ СЕРЕДНЬОВІЧНОГО СТУДЕНТА

АВТОР ЕДУАРД АХАДОВ

Давайте уявимо, що ми знаходимося в аудиторії середньовічного університету. Вона нагадує аудиторію університету наших днів: точно також, східчастими рядами, розташовані лави, внизу стоїть масивна дубова кафедра, за якою стоїть читає лекцію професор. Деякі студенти напружено слухають і час від часу щось пишуть грифелем на навощеній дощечках. Інші ж перешіптуються або, втомившись дрімають. Впадає в очі строкатість аудиторії: різноманітні камзоли, плащі, берети. Видно сімнадцятирічні юнаки та початківці лисіти чоловіки. Придивившись, можна побачити людей різної національності: іспанців, німців, французів, англійців.

Дивно: слухачі говорять на різних мовах, а тим не менше все розуміють. Чому? А справа в тому, що для всіх європейських (особливо західноєвропейських) країн мовою науки, як і богослужіння, булалатинь. Тисячі школярів були зобов'язані вчити латинь в той час. Багато хто не витримували і тікали від зубріння і побоїв. Але для тих, хто все-таки витримував, латинь ставала звичним і зрозумілим мовою, і тому лекція на латинській мові була зрозуміла слухачам з різних країн.

На професорській кафедрі, яку підтримував трикутний пюпітр, лежала величезна книга. Слово "лекція" означає "читання".

Дійсно, середньовічний професор читав книжку, часом перериваючи читання поясненнями. Зміст цієї книги студентам доводилося сприймати на слух, засвоювати на пам'ять. Справа в тому, що книги в ті часи були рукописні і коштували дуже дорого. І не кожному було по кишені придбати її.

Тисячі людей стікалися в місто, в якому з'являвся прославлений учений. Наприклад, в кінці XI століття в місті Болоньї, де з'явився знавець римського права Ірнерій, виникла школа юридичних знань. Поступово ця школа стала Болонським університетом. Те ж було і з Салерно - іншим італійським містом, який прославився як головний університетський центр медичної науки. Відкритий в XII столітті Паризький університет завоював визнання як головний центр богослов'я. Слідом за кількома вищими школами XII ст. більшість середньовічних університетів виникло в XIII і XIV ст. в Англії, Франції, Іспанії, Португалії, Чехії, Польщі та Німеччині.

Нерідко іноземному студенту було важко домовитися з місцевими жителями. Продавці, шинкарі і господарі готелів обраховували прибульців, а варта і судді дивилися на це крізь пальці і навіть ... піддавали студентів несправедливим покаранням!

Середньовічну науку називали схоластичної (дослівно - шкільної). Суть цієї науки і її основна вада висловлювала старовинна прислів'я: "Філософія - служниця богослів'я". І не тільки філософія, але і всі тогочасні науки повинні були кожним своїм висновком, кожним своїм словом зміцнювати істини релігії, сліпа довіра до вчення церкви.

У навчальній життя середньовічного університету велике місце займали диспути. На так званих магістерських диспутах навчав студентів магістр вміло втягував їх у суперечку. Пропонуючи підтвердити або заперечити висунуті ним тези, він змушував студентів подумки звир'ятися ці тези з думками "батьків церкви", з постановами церковних соборів і папськими посланнями. Під час диспуту кожному тезі протиставлявся контртезіс противника. Тактика настання полягає в тому, щоб низкою взаімосвязних питань підвести супротивника до такого вимушеного визнання, яке або суперечило його власним твердженням, або розходилося з непорушними церковними істинами, що було рівнозначно звинуваченням у єресі.

Але і в середні століття знаходилися люди сміливої думки, що не бажали день у день повторювати одні й ті ж церковні істини. Вони прагнули вирватися з пут схоластики, відкрити для науки більш широкий простір.

У XII столітті проти професора Паризького університету Гільома Шампо виступив молодий вчений Петро Абеляр. У зав'язалися гострих суперечках професору ніяк не вдавалося взяти гору над юним суперником. Шампо зажадав вигнати Абеляра з Парижа. Але й це не зупинило Абеляра. Він влаштувався в передмісті Парижа і продовжував стежити за кожним словом професора. Після кожної лекції в холоднечу і дощ, взимку і восени невтомні студенти долали за добу не менше 30 км, пробиралися з Парижа в передмістя і назад, щоб повідомити Абеляру все сказане Шампо і поставити останнього у глухий кут перед новими запереченнями Абеляра. Ця суперечка, що тривав місяцями, закінчився блискучою перемогою Абеляра. Посивілий професор визнав як правоту молодого супротивника, але і вважав за необхідне передати йому свою кафедру.

Абеляра не задовольняло думку схоластів, які вважали, що "віра передує розумінню". Він стверджував, що "вірувати можна лише такий істині, яка стає зрозумілою для розуму". Тим самим відкидалася віра у незрозумілі, безглузді і фантастичні речі. Абеляр вчив, що "завдяки сумніву ми досліджуємо, а завдяки дослідженню пізнаємо істину".

У сміливому вченні Абеляра церква угледіла небезпечну загрозу, так як непорушні істини церкви, так звані догмати, не витримали б випробування сумнівом і критикою.

Тяжкий шлях пройшов Абеляр. Фізично покалічений своїми ворогами, вигнаний з Парижа, він виявився у віддаленому монастирі. Під кінець життя він був засуджений церковним собором як єретик, над ним постійно нависала загроза страти.

Але з часів Абеляра аудиторії середньовічних університетів все частіше ставали ареною боротьби за розум і науку.

*ІСТОРИЧНА ДОВІДКА- У **XII** СТОЛІТТІ В ЄВРОПІ ПОЧАЛИ
З'ЯВЛЯТИСЯ ПЕРШІ В СВІТІ ВИЩІ ШКОЛИ -
УНІВЕРСИТЕТИ. ДЕЯКІ УНІВЕРСИТЕТИ, НАПРИКЛАД, У
СЕВІЛЬЇ, ПАРИЖІ, ТУЛУЗІ, НЕАПОЛІ, КЕМБРИДЖІ, ОКСФОРДІ,
ВАЛЕНСІЇ, БОЛОНЬЇ БУЛИ ЗАСНОВАНІ В **XII - XIII**
СТОЛІТТЯХ. РЕШТА, НАПРИКЛАД, В УППСАЛЕ, КОПЕНГАГЕНІ,
РОСТОКУ, ОРЛЕАНІ БУЛИ ЗАСНОВАНІ ПІЗНІШЕ - У **XIV - XV**
СТОЛІТТЯХ.*

кінець